

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2023

VÄSTMANLANDS LÄNS MUSEUM

västmanlands läns
MUSEUM
- en del av Region Västmanland

västmanlands läns
MUSEUM
- en del av Region Västmanland

INNEHÅLL

Västmanlands läns museum 2023: Länkar samman människor med historien och ger perspektiv på nuet	4
Rekordsommar för Västmanlands läns museum	4
Hackningar, 600 berättelser och sociala medier	4
Allvarligt läge för samlingarna	5
Utställningar	7
MDU hackar	7
Älskade Västmanland	9
Dino Deluxe – besökarsuccé	10
Övrig utställningsverksamhet under 2023	10
Pedagogik	14
Museet i Mörker / Haunted Museum	14
Museet når ut till blivande lärare	15
Den spännande historien om Västmanland	16
Övrig pedagogisk verksamhet under 2023	17
Programverksamheten	20
Sveriges Museers vårmöte	20
Lyckade samarbeten	21
Kulturkvällar på Karlsgatan 2	22
Övriga programaktiviteter under 2023	22
Kulturmiljövården	25
Kulturmiljöunderlag för Västerås serviceorter	25
Köping i fokus	26
Barn i samhälls-byggnadsprocesser	27
Övrig kulturmiljövårds- verksamhet under 2023	28
Samlingar	31
Nytt ljus på livet under järnåldern i Västmanland	31
Ordning och reda	32
Myntregistrering	33
Övrig samlingsverksamhet under 2023	33

Arkiv, Bibliotek och KulturarvsIT	36
Arkivens dag	36
Ritningsarkiven	37
Inspelningar på kassettband framtidssäkras	38
25 000 sidvisningar	38
Övrig verksamhet inom Arkiv, Bibliotek och KulturarvsIT under 2023	39
Kulturservice	44
Kommunikation	45
Årsbok	45
Spaning	45
NORDES 2023	47
Välkommen att hacka! En öppen relation mellan ett museum och ett universitet	48
Museum for the future generations	48
Museibesöken 2023 och digitala nyckeltal	49
Västmanlands läns museum	49
Västmanlands läns museum - DigitaltMuseum	50
Karlskatan 2	50
Ekomuseum Bergslagen	51
Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening	52
Ekonomi	53

INLEDNING

Västmanlands läns museum 2023: Länkar samman människor med historien och ger perspektiv på nuet

Under 2023 har Västmanlands läns museum arbetat med att förverkliga visionen att skapa en djupare förståelse för vilka vi är, varifrån vi kommer och vilken värld vi tillsammans skapar. Museet har varit en plats där dåtid möter framtid och allt däremellan. Genom att visa och levandegöra världen ur olika perspektiv har museet gett människor möjlighet att identifiera sig med händelser och människor i historien, göra museet till sitt men också utmana sina tankemönster, värderingar och beteenden.

Rekordsommar för Västmanlands läns museum

Sveriges museer hade en framgångsrik sommar med rekordhöga sju miljoner besök, en ökning på 8% jämfört med tidigare år och är åter på nivå från rekordsommaren 2019. En rapport från Riksförbundet Sveriges Museer visar dessa positiva besökssiffror för juni, juli och augusti från 163 museer. Västmanlands läns museum är inget undantag. Under juli och augusti 2023 hade museet dubbelt så många besökare än året innan. Dino Deluxe-utställningen på Västmanlands läns museum blev sommarens höjdpunkt, som bidrog till det fördubblade besökarantalet.

Hackningar, 600 berättelser och sociala medier

Under 2023 har Västmanlands läns museum fokuserat på en utställningsverksamhet som främjar kunskap, öppenhet och mångfald. Ett samarbete med Mälardalens universitet har lett till ”hackningar” i basutställningarna, där studenter jobbat med temat Sveriges nationella minoriteter. Projektet *Älskade Västmanland* samlade över 600 berättelser från människor i alla åldrar och bakgrunder i Västmanland. Berättelserna kommer under 2024 visas i en utställning, som museet är i full färd med att planera.

Museet har visat *Historien om Västmanland* på sociala medier. Det är museets egenproducerade filmer i anslutning till SVT:s storsatsning *Historien om Sverige*.

Museets programverksamhet har varit innehållsrik och rekord har slagits i antalet deltagare. 20 903 personer, varav 47% barn och unga under 18 år, har deltagit i över 300 aktiviteter. Museet var också en av arrangörerna för Sveriges museers Vårmöte i april 2023 vilket drog många deltagare från alla Sveriges museer till Västmanland.

Kulturmiljövården har under 2023 avslutat det tvååriga projektet *Kulturmiljöunderlag för Västerås serviceorter*, i samverkan med Västerås stad. Det är roligt och ett väldigt viktigt arbete som sker i samverkan med länets kommuner för att stärka kunskapen om det bebyggda kulturarvet.

Museets arkiv har hjälpt över hundra besökare genom att tillhandahålla arkivhandlingar eller böcker och startat en online-satsning som vänder sig mot forskare: *Forskningskatter från arkivet*.

Allvarligt läge för samlingarna

Museer fungerar som förvaltare av det kollektiva minnet och utgör viktiga kunskapsinstitutioner i samhället. Genom att göra sociala fenomen konkreta och koppla samman minnen möjliggör museerna förståelse för samhällsförändringar över tid. Museernas interaktiva lärande bidrar till folkbildning och stimulerar intresse och lust att lära, vilket ger museer potential att påverka det allmänna samtalet och det lokala engagemanget. Museerna spelar även en relevant roll inom forskningen genom samverkan med universitet och högskolor, vilket främjar ny kunskap. För att ha förutsättningar för att göra detta och uppfylla museets uppdrag via museilagen och Region Västmanlands kulturplan 2023-2026, det vill säga: samla in spår av mänskligt liv, behövs ändamålsenliga lokaler för att förvara och vårda samlingarna. Under 2023 togs därför en förstudie fram som i detalj kartlägger utmaningarna i samlingarna och presenterar flera scenarier för en hållbar renovering och expansion av magasinerna. Finansieringen av denna expansion är en utmaning som museet och den regionala utvecklingsförvaltningen tar med in i 2024.

Västerås den 27 januari 2023
Jennie Schaeffer, fil.dr. Länsmuseumschef

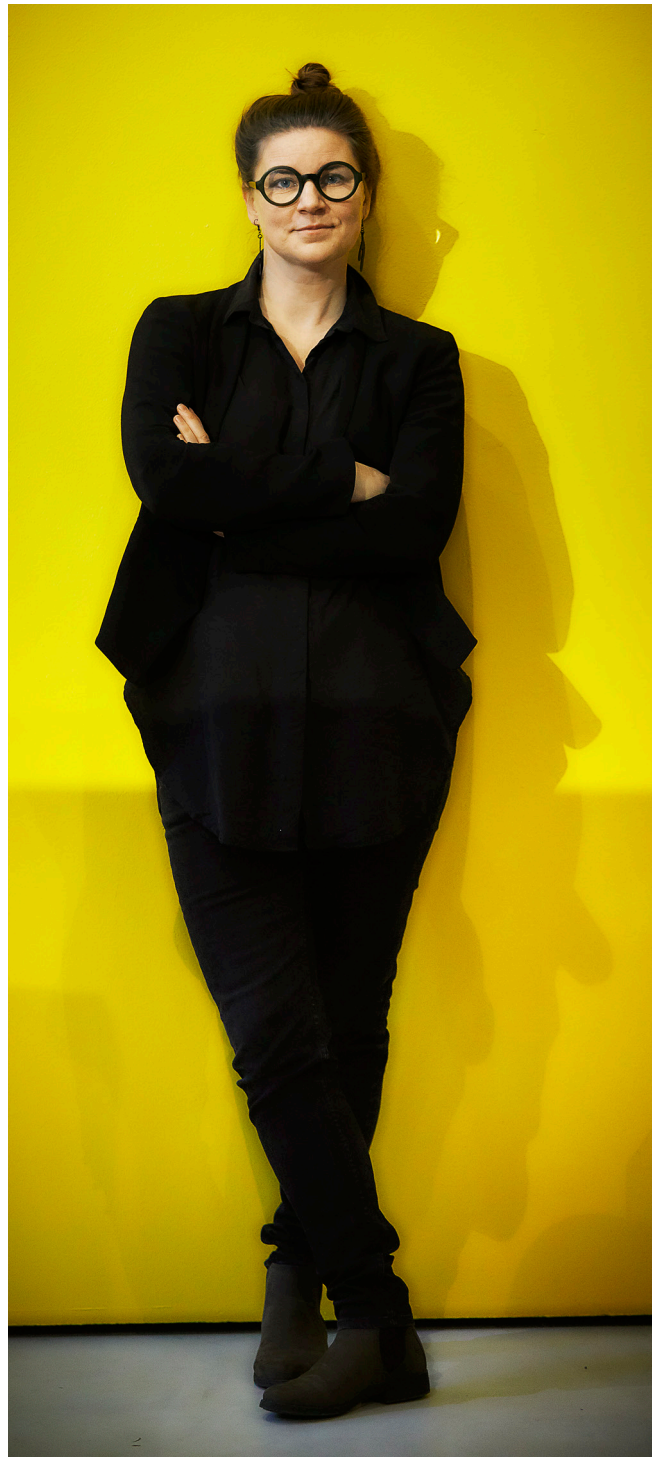

Bild: Länsmuseumschef Jennie Schaeffer. Foto: Lasse Fredriksson

**Länsmuseets lokaler för
basutställningar, tillfälliga
utställningar, pedagogik,
programverksamhet,
kulturmiljövård samt arkiv
och bibliotek finns på
Karlskatan 2 i Västerås.**

**I Västra fabriken i
Hallstahammar ligger
WestmannaArvet med
museets föremålsdepå,
fotonegativarkiv, vård- och
registreringslokaler.**

Utställningar

Västmanlands läns museums utställningsverksamhet är baserad på kunskap, öppenhet och mångfald. Verksamheten ska främja kunskapsuppbyggnad, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Verksamheten prioriterar barn och ungas rätt till kultur bland annat genom generationsövergripande arbetsmetoder och projekt som involverar unga. Läns museets utställningar är platser för reflektion om historia, nutid och framtid för alla besökare.

Läns museets utställningar ska vara tillgängliga för alla museibesökare och anpassade till besökarnas olika förutsättningar. Museet arbetar bland annat tematiskt för att berika perspektiv på historia och ge utrymme för reflektion. Under 2023 och några år framåt är temat *Identitet* i fokus och genomsyrar museets arbete.

Höjdpunkter från utställningsverksamheten 2023

MDU hackar ★

Inom utställningsverksamheten har museet samarbeten med Mälardalens universitet (MDU), gymnasieskolor, övriga skolor och föreningar.

En viktig del för utställningsverksamheten 2023 har varit att museet har fortsatt det givande och mångåriga samarbetet med MDU där studenter från utbildningen Rumslog gestaltning Informationsdesign gör hackningar, det vill säga tillägg, i museets befintliga basutställningar. Hackningarna är ett bra sätt att bjuda in andra att arbeta med våra befintliga utställningar.

Samarbetet är mycket uppskattat både av museet och av MDU. Från museets sida deltar olika konstellationer av utställningsproducenter, pedagoger och museitekniker i det roliga och bitvis intensiva arbetet med varje kurs.

Bild: En student och en av museets tekniker jobbar med uppsättningen av hackningen om den nationella minoriteten samer. Foto: Västmanlands läns museum

Den hackning som påbörjades i december 2022 resulterade i gestaltningar om Sveriges fem nationella minoriteter och visades under tiden 20 mars-18 juni 2023. Samarbetet fortsätter under 2024. Under Sveriges museers Vårmöte i april 2023 presenterades också det spännande samarbetet mellan museet och MDU som en programpunkt.

Bild 1: Studenter från MDU arbetar med hackningen om den nationella minoriteten Sverigefinnar. Bild 2: Studenter från MDU arbetar med hackningen om den nationella minoriteten romer. Bild 3 till 5: Några av årets hackningar om Sveriges nationella minoriteter gjorda av MDU:s studenter. Tornedalingar, samer och judar. Foto: Västmanlands läns museum.

Älskade Västmanland ★

Projektet *Älskade Västmanland* pågår mellan åren 2022 till 2026 och arbetar med en hög grad av deltagarinvolvering i flera processer.

Målet under 2023 har varit att samla in berättelser från hela Västmanland, från människor i olika åldrar, med olika konststillhörighet, bakgrund och erfarenheter. Det skedde via museets hemsida, press och många möten med kommunföreträdare och föreningar i länet.

Museet deltog i olika stora evenemang som *Barnfestivalen*, *Cityfestivalen* och *Kulturnatten* för att samla berättelser. Ett särskilt rum byggdes

upp på läns museet för att informera och locka besökare att delta med berättelser i projektet. Museet träffade sommarjobbande ungdomar på Karlsgatan 2 och tre olika gymnasieskolor och fick in ännu fler berättelser.

Museet har fått in närmare 600 berättelser korta och längre, från allt från 2-åringar till 80-åringar och från samtliga kommuner i länet. I slutet av året började arbetet med att omvandla berättelserna till en utställning som bygger på det material som museet fått ta del av. Berättelserna har delats in i olika teman som formgivare Lina Sporrang gestaltar. Fyra gymnasieskolor i länet är involverade i arbetet med att gestalta berättelser i utställningen.

Bild 1: Samlingsrummet för Älskade Västmanland inne på läns museet. Bild 2: Sommarjobbare står framför bytesstationen inne i samlingsrummet. Bild 3: Insamling av berättelser från Sura konst- och hantverksgille. Foto: Västmanlands läns museum.

Dino Deluxe – besökarsuccé ★

I maj öppnade den inhyrda utställningen *Dino Deluxe* som är baserad på Sarah Sheppards färggranna och lustfyllda faktaböcker om dinosaurier. Utställningen öppnade i samband med *Barnfestivalen* och redan då syntes hur populär den skulle bli. Museet erbjöd förskolor och fritidshem att boka särskilda tider på förmiddagar för att uppleva utställningen. Hela sommaren var det kö in till utställningen! Besökarantalet på läns museet fördubblades under sommaren, mycket tack vare *Dino Deluxe*.

Bild 1: På entrétorget stod den stora Tyrannosaurus rex och hälsade alla välkomna! Bild 2: Barn som leker i utställningen. Bild 3: Kiosken Kött & blandat i utställningen. Foto: Västmanlands läns museum.

Övrig utställningsverksamhet under 2023

Tillfälliga utställningar

Utställningsverksamheten ska skapa utrymme för att visa tillfälliga utställningar, både egenproducerade och inhyrda, om relevanta ämnen. Museet arbetar bland annat tematiskt för att berika besökarens perspektiv på historia och ge utrymme för reflektion.

Under året har museet visat två utställningar i kulturlabbet *Kraftverket*, en av utställningslokalerna på museet. I samband med att kungen firade 50 år på tronen och besökte läns museet, gjordes en större egenproducerad utställning *Kunglig manlighet och mode - från blänkande prakt till diskret kostymmakt* som visades 9 mars till 21 maj i *Kraftverket*. Från 20 dec 2023 till jan 2024 visades *Kostymer från höstens kurs med Kostymstudion*. Kostymstudion är ett projekt som främjar välmående och kreativitet hos ungdomar. Kursen pågick under 10 veckor under hösten 2023 med sex deltagare mellan 11 och 17 år. De skapade

dräkter och dräktdetaljer som sedan visades i *Kraftverket*. Projektet genomfördes av museet i samarbete med Folkuniversitetet.

Totalt har museet 2023 visat åtta tillfälliga utställningar i museets lokaler på Karlsgatan 2. Förutom de tre redan nämnda - *Dino Deluxe*, *Kungligt mode* och *Kostymstudion* visade museet *Demokrati pågår*, producerad av Forum för levande historia. En mindre fotoutställning *Carl XIV Gustaf – 50 år för Sverige* sattes upp i hörsalen i samband med kungens och drottningens besök. *Säg att du är en skog* var en utställning producerad inom projektet *Omställningsberättelser* som var ett samarbete mellan Region Västmanland och Lunds universitet med stöd av Kulturrådet.

Museet har också vridit och vänt på temat identitet i fler tillfälliga utställningar: I den inhyrda *Äggen är slut & Hjässan är kal*, från Rot produktion, berättades i text och bild om mogna kvinnors och mäns upplevelser av klimakteriet och förändringar i kroppen och i livet.

Vandringsutställningen *Ohtsedidh – samiska spår i Mellansverige*, kompletterad med föremål ur museets samlingar visades. Utställningen producerades inom projektet *Ohtsedidh* som var ett samarbete mellan Västmanlands läns museum, Dalarnas museum, Läns museet Gävleborg och Stiftelsen Gaaltije, sydsamiskt kulturcentrum.

Vandringsutställningar

Vandringsutställningen *Ohtsedidh – samiska spår i Mellansverige* visades på tre platser förutom på läns museet. Den visades på Västerås stadsbibliotek 1 feb – 4 mars, i Sockenstugan i Götlunda, Arboga 6 mars – 2 april, samt i Torshälla kyrka, Torshälla församling, i Södermanlands län 22 aug – 8 sep.

Nätverk och rådgivning

Utställningsverksamheten ska nätverka, ge rådgivning, ha dialog och samarbeta med länets kulturinstitutioner, museer och andra aktörer inom kulturarvsområdet och under året har utställningsverksamheten bidragit med erfarenhet och kunskap kring utställningsrelaterade frågor.

Bland annat har vi varit rådgivande på plats för museet vid Skultuna Mässingsbruk. Utställningsverksamheten har också tagit emot studiebesök till våra basutställningar från Enköpings kommun/museum, Sörmlands museum samt Norrbottens museum.

Utbildning och intern samverkan

Under 2023 har utställningsverksamheten verkat för att höja kompetensen i museirelaterade frågor genom att delta vid Museernas Vårmöte, genom studiebesök vid andra museer i landet och genom att delta i seminarier och kurser, främst digitalt.

Under 2023 har utställningsverksamheten, tillsammans med kommunikatören för läns museet, tagit fram kommunikationsplaner för museets tillfälliga utställningar.

Utställningsverksamheten har deltagit med en antikvarie i den nystartade interna gruppen för Agenda 2030 där arbete med att utveckla hållbarhetsarbetet för läns museet och kulturutveckling planerats.

Utställningsverksamheten har också deltagit i arbetet med att stötta programverksamheten och pedagogiken genom att levandegöra läns museets utställningar. Bland annat har medarbetare deltagit i offentliga visningar på olika teman och varit en aktiv del av höstlovets spökvandringar för barn och ungdomar.

Basutställningar

Basutställningarna på museet, som handlar om Västmanlands historia från forntid till millennieskifte har nu stått i 10 år och är fortfarande välbesökta och uppskattade, inte minst av barnfamiljer.

Enligt museets plan för utveckling och underhåll av basutställningarna ska de aldrig bli statiska eller upplevas gamla och trasiga. Det innebär att museet kontinuerligt utvecklar och förnyar delar av basutställningarna på olika sätt med t ex nya föremål, ny rekvisita eller kläder, nya texter, nya

Bild: Från utställningen När då var nu - medeltidens makt och människor Foto: Lasse Fredriksson

interaktiva moment eller ny teknik. Under 2023 har museet gjort 18 större eller mindre tillägg och ändringar.

Under 2023 har arbetet med att göra entrén till museet mer informativ och inbjudande. Här visas nu information om tillfälliga utställningar på glasytan ovanför glasdörrarna, en karta i form av en runsten har tillsammans med skyltning både utanför och inne i utställningarna har förtydligt vägvisningen inne i museet för besökarna.

Ett nödvändigt och långsiktigt arbete med att kontrollera så att alla förteckningar över innehåll i våra montrar stämmer har fortsatt under året och snart är alla fem utställningarna genomgångna både när det gäller föremål, arkivmaterial, rekvisita och inlån av föremål. Montrar och föremålstexter har bytts ut och setts över i forntids- och medeltidsutställningen.

Utställningsverksamheten har, tillsammans med museitekniker och föremålsantikvarier, gjort fortsatt översyn av och skapat rutiner för att öka

säkerhet och koll för de montrar och föremål som visas i basutställningarna.

Museets fem basutställningar är fortsatt väldigt uppskattade och välbesökta, besökarantalet har ökat med 8000 personer från 2022 till 2023. Att utställningarna är ett populärt besöksmål har krävt ett kontinuerligt underhållsarbete även under 2023 för att hålla dem hela, fräscha och användbara, något museet prioriterat. Med en stor ambition är det en utmaning att få befintliga kommunikatörs- och tekniker resurser att räcka till för underhåll och produktion, men under 2023 har både kommunikatörsresursen och vaktmästeri/ teknikresursen stärkts upp något.

Medarbetare i informationsdisken på museet har bidragit till daglig skötsel av utställningarna. Även antikvarierna inom publika verksamheten har bidragit till städ och underhåll samt utveckling av basutställningarna.

**Västmanlands läns museums
uppdrag som museum är att
vara öppet för allmänheten.
Museet ska också förvärva,
bevara, undersöka, förmedla
och ställa ut materiella och
immateriella vittnesbörd om
människan och människans
omvärld.**

Text från Region Västmanlands kulturplan 2023 - 2026.

Pedagogik

Höjdpunkter från pedagogiken 2023

Museet i Mörker / Haunted Museum ★

En lyckad pedagogisk aktivitet genomfördes för höstlovslediga barn och ungdomar.

Höstlovet 2023 genomförde pedagogiken flera ficklampsvandringar i museets nedsläckta utställningar. Under rubriken *Museet i mörker* genomförde museet två vandringar för barn 8–12 år. Där lyfte vi kusliga föremål och historier från Västmanland. Museet tog emot tio barn åt gången som fick låna varsin ficklampa. Föräldrarna väntade utanför medan barnen och pedagogerna utforskade museet. Där kunde det hoppa fram utklädda karaktärer, som bödeln och gruvfrun, som berättade kusliga historier.

Under rubriken *Haunted Museum*, som var ett samarbete mellan länsmuseum och ungdomsprojektet *Mitt Slott Ditt Slott*, ansvarade projektets ungdomar att med stöd av museets pedagoger skapa och genomföra två ficklampsvandringar riktade mot ungdomar 13–18 år. *Haunted Museum* la mer vikt på att ungdomarna skulle bli skrämde, vilket var ett önskemål från referensgrupperna som ungdomarna ordnade. Ungdomarna lyckades både skrämma sina besökare och berätta lite om folktro och kusliga föremål.

Visningarna blev snabbt fullbokade. *Haunted Museum* lyckades locka många ungdomar, en underrepresenterade grupp bland museets besökare.

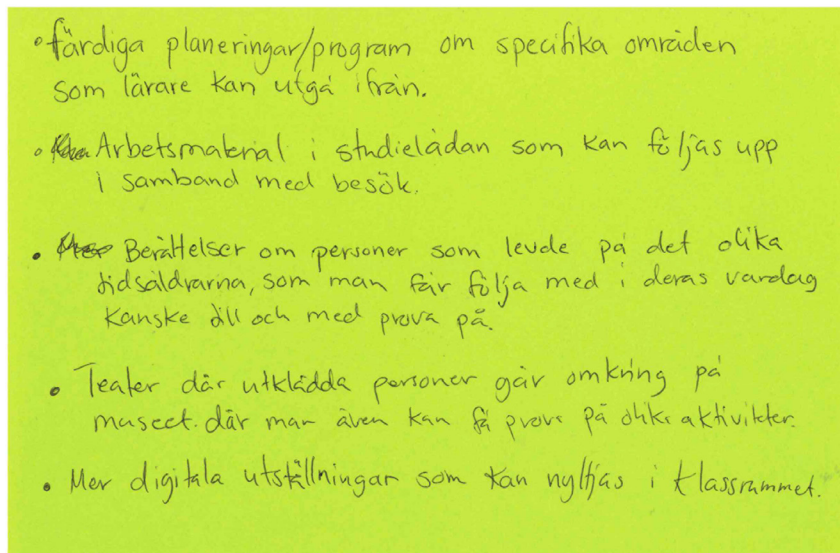
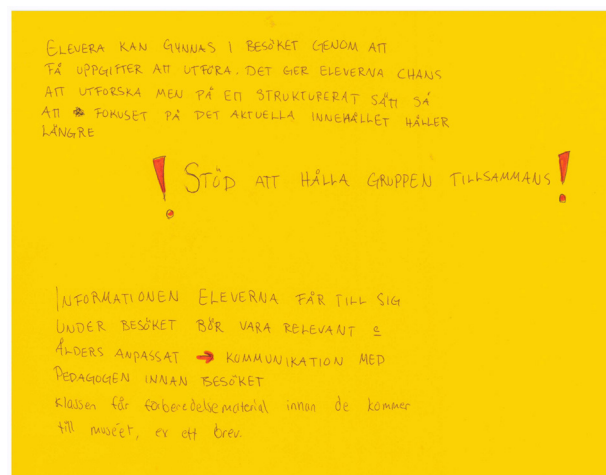
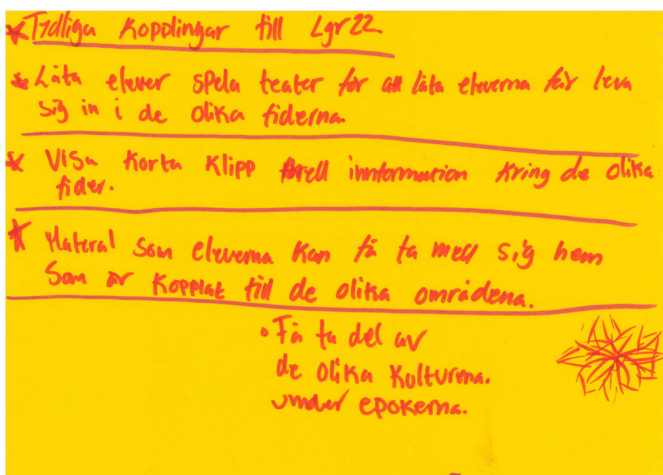
Bild: Ungdomarna från projektet *Mitt Slott Ditt Slott* inför sin ficklampsvandring *Haunted Museum* på länsmuseum under höstlovet 2023. Foto: Västmanlands läns museum

Museet når ut till blivande lärare ★

För att nå lärare i skolans olika stadier arbetar vi på olika sätt. Ett av dessa är att bjuda in blivande lärare från lärarutbildningen på MDU, grundläraiprogrammet inriktning förskoleklass och årskurs 1-3. Under 2023 startade den pedagogiska verksamheten informationsträffar med lärarstudenter från MDU.

Det ger museet möjlighet att informera lärarstudenter om museets verksamhet och också diskutera kring vad studenterna ser för möjligheter till att använda museet som en del i sin undervisning.

Besöket började med en visning av museets utställningar. Efter visningen fick studenterna upptäcka utställningarna på egen hand. Därefter informerade pedagogiken om vad museet har att erbjuda skolor som till exempel nyhetsbrev, visningar och studielådor. Vi diskuterade sedan kring hur museet kan vara en resurs för lärare.

Bilder: Vad önskar sig blivande lärare av ett länsmuseum? Under träffen fick lärarstudenterna ge input till önskad verksamhet. Foto: Västmanlands läns museum

Den spännande historien om Västmanland ★

Pedagogiken på museet har prioriterat att berätta om historien om Västmanland i sociala medier under året. Med anledning av SVT:s stora satsning *Historien om Sverige* valde länsmuseum att haka på satsningen med museets egen twist. Inför varje nytt avsnitt av *Historien om Sverige* produceras en kortare film om *Historien om Västmanland*. Utifrån samma teman som för SVT:s programserie berättade museets filmer om samma tema men med en lokal förankring. Filmerna visas i länsmuseumets digitala kanaler.

Länsmuseumets satsning uppmärksammades av producenterna för SVT:s produktion: ” (...)När jag såg inslaget i SVT om er filmproduktion på museet så blev jag himla glad. Så kul och bra! Det är precis sånt som vi har drömt om (...). Fördjupningar till glädje för alla.” (e-mail från producenterna SVT)

Satsningen uppmärksammades även av SVT Nyheter och lokalredaktionen kom till länsmuseum och gjorde ett reportage om museets arbete. Filmerna har uppskattats av länsmuseumets följare och vi har fått flera positiva reaktioner. Efter uppmärksamheten av SVT Nyheter har ett av inslagen visats över 31 000 gånger.

Antikvarierna Anna Bratås och kollegan Anna Anna Blom Allalouf rider på vägen om Historien om Sverige och satsar på egen film till Länsmuseumets sociala medier. Foto: Iris Tiitto/SVT

Historien om Västmanland – Länsmuseum i Västerås gör egen filmproduktion

PUBLICERAD 23 NOVEMBER 2023

Nu hakar Länsmuseum i Västerås på SVT:s stora satsning [Historien om Sverige](#). Under hashtagen [#historienomvästerås](#) och [#historienomvästmanland](#) publiceras egna filmer i sociala medier om länets historia.

– Eftersom vi kommer att se Västmanland flera gånger i serien så passar vi på att göra egna kortfilmer från vår basutställning, berättar Anna Blom Allalouf, programansvarig antikvarie på Länsmuseum.

Bild: Skärmbild från artikel på SVT Nyheter Västmanlands hemsida

Bild: Vinjettbild från Historien om Västmanland
Foto: Västmanlands läns museum

Övrig pedagogisk verksamhet under 2023

Skolor

Ett av pedagogikens viktigaste uppdrag är att arbeta med skolorna i länet. Ett viktigt delmål är därför att försäkra att flera olika tillgängliga program finns för skolorna att boka men även hur vi ska arbeta för att nå skolorna.

För att försöka nå fler lärare och skolor i regionen har vi arbetat med olika strategier. Ett nyhetsbrev riktat till den aktuella målgruppen har startats upp och totalt fyra nyhetsbrev med aktuell information om utställningar och pedagogiska program publicerades under året. Nyhetsbrevet informerar bland annat om nya utställningar samt berättar för lärare om olika pedagogiska verktyg och program som de kan boka åt sina elever så som visningar eller studielådor. Målet med nyhetsbrevet är att öka synligheten för museets verksamheter bland lärare men också att inspirera skolor till att besöka oss.

Under 2023 har skolor kunnat bokat in sig för visningar i det digitala bokningssystemet, integrerat på läns museets webbsida, och pedagogerna uppdaterar löpande med bokningsbara tider tillgängliga för skolor. Förutom visningar av basutställningar har skolor även haft möjlighet att boka visningar av de tillfälliga utställningarna *Demokrati pågår* samt *Ohtsedidh – samiska kulturyttringar i Mellansverige*.

Under 2023 har pedagogerna på läns museet genomfört 60 pedagogiska program för skolor. De deltagande skolorna har kommit från grundskolan (F-9), särskolan och gymnasieskolan. Totalt har 1396 elever och lärare deltagit i de pedagogiska programmen, varav 1253 var barn. Dessutom har 111 grupper, från förskola, grundskola, gymnasium och SFI, kommit och arbetat med utställningarna på egen hand, totalt har 2430 barn och vuxna arbetat med våra utställningar på egen hand varav 2003 var barn.

Även studielådor har varit tillgängliga att boka i det digitala bokningssystemet. Läns museet har sex pedagogiska studielådor med fyra olika teman som skolor i länet har möjlighet att låna kostnadsfritt. Två av dem har varit placerade på Köpings museum under året för att förbättra spridningen av lådorna. Under året har studielådorna på läns museet bokats under 23 veckor. I Köping har studielådorna visats för skolor vid 3 tillfällen. Studielådorna har under året nått skolelever i 5 av länets 10 kommuner.

Andra aktiviteter har varit att delta på den regionala utbudsdagen för skolor samt att försöka sprida pedagogiska hjälpmedel till skolorna på fler plattformar. En sådan plattform är SverigesHistoria.se och under 2023 färdigställdes och publicerades den första digitala lektionen till Sverigeshistoria.se. Arbetet med ytterligare lektioner fortsätter under 2024.

Digitala verktyg

Digitala verktyg och sociala medier är viktiga för att tillgängliggöra museets samlingar och kunskap för Västmanlands invånare. I syfte att hitta nya vägar för kommunikation lanserade museet mot slutet av 2023 ett TikTok konto. Museet lägger upp filmer på TikTok en gång i veckan. Filmerna kan lyfta något ur våra utställningar, berätta om spännande historiska kuriositeter eller haka på någon trend fast ur ett museiperspektiv.

Målet är att utforska nya uttrycksformer som är lättsamma och humoristiskt men välförankrade i Västmanlands historia. Målet är delvis att öka synligheten av museet och museets samlingar digitalt men också att försöka nå ungdomar, som i större utsträckning använder TikTok än andra sociala medier. TikTok filmerna läggs även ut på museets övriga sociala mediekkanaler för att skapa ett brett spektrum av innehåll som grundar sig i Västmanlands och västmanlänningarnas historia.

Visningar

Inom pedagogikens delmål *Tillgänglighetsanpassade visningar och program samt För grupper utanför skolan genomföra och utveckla visningar, program och aktiviteter* har museet i samarbete med Västerås konstmuseum genomfört sex visningar för personer med demensdiagnos på Karlsgatan 2. Två syntolkade visningar genomfördes under året, en i samarbete med Svenska kyrkan och en vandring i samarbete med Västerås konstmuseum. Dessutom har museet genomfört tolv Fruntimmersfikor på andra platser samt ytterligare andra föredrag efter önskemål. Tillsammans med en utställningsantikvarie genomfördes också en stadsvandring under museernas Vårmöte.

Under året har olika grupper bokat visningar av museets utställningar vid 19 tillfällen. Det har varit grupper från företag, andra museer, föreningar och bussresor. För att möta behov från andra grupper utanför skolan har pedagogiken även i nära samverkan med programverksamheten arbetat fram underlag och förberett aktiviteter som Rut-Ottarjakten, offentliga visningar och föredrag samt barnlördagar.

Skollov har använts för att nå lediga barn på deras fritid och under både sport- och höstlov hade pedagogiken drop-in verksamhet på läns museet och barnen fick tillverka fingerdockor. Trots att museet har haft den aktiviteten tidigare så var de många som kom tillbaka för att tillverka kompisar till sina tidigare figurer. I nära samarbete med Västmanlands hemslöjdsförening genomfördes *Slöjda på loven* på totalt elva bibliotek runt om i länet med temat: Lek som förr nu.

Samverkan med utställningar

Pedagogiken har också delmål för verksamheten där arbetet sker i nära samverkan med utställningsverksamheten. Det är att utveckla och göra tillägg i våra basutställningar, delta i utställningsprojektet *Älskade Västmanland* och att delta i samarbeten med MDU och gymnasieskolor. Under året har pedagogerna deltagit i arbetet med MDU hackar, där studenterna gör tillägg i museets utställningar. Årets tema var

nationella minoriteter. När det gäller *Älskade Västmanland* har pedagogerna främst deltagit i insamlingsarbetet av berättelser.

KulturarvsberättARna

Ett annat av pedagogikens delmål är att delta i projektet *KulturarvsberättARna - barn och unga forskar!* Det är ett projekt som drivs av Region Västmanland där syftet är att barn och ungas berättelser ska synliggöras digitalt på webbsidan *Kulturarv Västmanland*. Det har varit svårt att få komma in i skolorna för schemabrytande aktiviteter.

För att testa metoden har vi låtit sommararbetande ungdomar forska om sin närmiljö och skriva om platser. 16 berättelser från unga mellan 16-19 år samlades in och har publicerats. För att kunna fungera mot barn och unga utanför skolan har projektet utvidgats och utvecklas att användas mot föreningar. Informationsmaterial och nytt upplägg har tagits fram och utskick till föreningar i länet har gjorts. Genom detta fick pedagogiken kontakt med scoutkåren S:t Olof i Västerås. Möten med tre ungdomsgrupper är inplanerade till början av 2024. Inom projektet har visst arbete även gjorts till appen *Hubbla* som filmproduktion.

Sommarjobbade ungdomar

För att arbeta med delmålet att ge sommarjobbade ungdomar förutsättning att vara medskapande i läns museets verksamhet har pedagogerna arbetat i nära samarbete med enheten Kulturservice med förberedelser och introduktion av sommarjobbade ungdomar som anställdes genom Regionen. Schemaläggning, historiska underlag, inköp av material, informationsskyltar och utbildningsworkshopar för ungdomarna (bland annat för att lära ut tekniker i ulltovning och hur en arkeologiskola kan läggas upp), har varit en del av arbetet. Åtta sommarungdomar aktiverade museihuset på Karlsgatan 2 under 4 veckor med olika barn- och familjeaktiviteter.

**Västmanlands läns museum
ska bidra till forskning
och annan kunskaps-
uppbyggnad, bland annat
genom att ha hög kompetens
inom sitt ämnesområde.**

Text från Region Västmanlands kulturplan 2023 - 2026.

Programverksamheten

Museets programverksamhet 2023 har varit innehållsrik och rekord har slagits i både antalet deltagare och aktiviteter: 20 903 personer, varav 47% barn och unga under 18 år, har deltagit i 300 aktiviteter.

Höjdpunkter från programverksamheten 2023

Sveriges Museers vårmöte ★

Sveriges Museers vårmöte som genomfördes som en hybridkonferens i Västerås 25-27 april. Temat var "Museer i samhällets tjänst? Konsten och kulturarvets betydelse för samhällsutvecklingen". Länsmuseum och Västerås museum var tillsammans värdar för konferensen som hade 409 fysiska deltagare och 144 digitala deltagare från hela landet.

Konferensens första dag ägde rum på Steam hotel, den andra dagen på Karlsgatan 2 och på Plaza hotel och den tredje dagen var det utflykter till olika platser i länet. Den andra dagen kunde deltagarna välja på tre olika konferensspår med

20 olika programpunkter samt Riksförbundet Sveriges museers årsmöte.

På kvällarna erbjöd museet guidade vandringar som var mycket uppskattade. Första kvällen var det middag på Steam och den andra kvällen ett mingel på Karlsgatan 2. En projektledare från länsmuseum (vanligtvis programansvarig) och en projektledare från Västerås museum arbetade med konferensen på deltid i ett år och hade i slutfasen hjälp av två anställda från Kulturservice. Personal från museerna ställde upp som värdar under konferensdagarna.

Deltagarna gav konferensen betyget 5,18 av 6 vilket är högre än tidigare år.

Bild: Logotyp för Sveriges Museers vårmöte 2023

Lyckade samarbeten ★

Samarbeten fortsatte att utvecklas under året och breddar och berikar museets programutbud, de är också nyckeln till att nå publiken.

Som exempel kan nämnas ett föredrag om Strömsholms kanal med fotograf Anders Geidemark i samarbete med Badelunda hembygdsförening som drog så många besökare att Anders gav två föredrag efter varandra för att alla skulle få plats.

Samarbetspartners i programverksamheten har under 2023 varit Västerås konstmuseum, Västerås stad, Västmanlands hembygdsförbund och Fornminnesförening, Industriergruppen,

Regionens Kulturutvecklare, Svenska kyrkan, Industrihistoriska föreningen, Människor Möten Musik, Arosorkestern, Badelunda hembygdsförening, Västerås filatelister, Arboga kommun, Cityfestivalen, Västerås Pride, Naturskyddsföreningen, Länsstyrelsen Västmanland, Folkuniversitetet, SVT Dokumentär, Stora Kylsbo byalag, Club Artis, Västerås slöjdförening, Västerås släktforskarklubb, Vi i Viksäng, Västerås bokbindargille, Kinesiska kulturföreningen och Västerås kammarkör.

Programansvarig antikvarie deltar i regionens arrangörsnätverk, det nationella nätverket Event på museer samt i nätverket Finnet - Sverigefinsk kultur i Västmanland.

Bild: Ungdomsprojektet Kostymstudions utställning i Kraftverket. Foto: Västmanlands läns museum

Bild: Logotyp framtagen för den nya satsningen Kulturkväll på Karlsgatan 2. Illustration: Annika Hirvonen

Kulturkvällar på Karlsgatan 2 ★

Kulturkväll på Karlsgatan 2 i samarbete med Västerås konstmuseum sjösattes äntligen en onsdagskväll i oktober, en aktivitet som planerades redan innan pandemin.

Meningen är att det ska vara återkommande evenemang en gång i månaden, men eftersom det var *Kulturnatt* i september och *Arkivens Dag* just på Karlsgatan 2 i november gjorde museerna ett försök i mindre skala. Kvällen hade temat industrihistoria och konstsamlande och bjöd på två visningar och en föreläsning. En tapper skara gick på allt.

Återkommande kulturkvällar med ett rikare utbud kommer att erbjudas under 2024.

Övriga programaktiviteter under 2023

Nationella minoriteter

Året inleddes med uppmärksammandet av Förintelsens minnesdag där både romsk och judisk kultur var representerad. I september

arrangerade museet ett program där vi presenterade vårt arbete med de nationella minoriteterna och en romsk musiker uppträdde. Genom ett fördrag och ett boksläpp har även andra minoriteter nåtts. Museet uppmärksammar också de nationella minoriteternas olika dagar och högtider i sociala medier.

Barn och unga

Programverksamheten har som mål att alla barn och unga vi möter känner sig sedda och välkomna, det har vi uppnått genom att tillsammans med pedagoger arrangera 17 barnlördagar med skapande i Pedagogen, familjevisningar, lovaktiviteter och skapande aktiviteter på egen hand i Kraftverket. I år har museets maskot Rut-Ottar lyfts fram mer än tidigare och helger och lov har besökande barn kunnat delta i *Rut-Ottarjakten* där olika uppgifter skulle lösas. I april återkom Arosorkestern med konserten *Alla tiders Astrid* som alltid är välbesökt av många barnfamiljer.

Museet har deltagit i *Barnfestivalen* och *Cityfestivalen* med aktiviteter för barn och unga. Med hjälp av museets sommarjobbade ungdomar arrangerades 97 olika aktiviteter varav en mycket uppskattad Dinodag i juni. I samarbete med

Folkuniversitetet kunde museet återigen erbjuda *Kostymstudion* för 12-19-åringar under hösten där 6 unga deltog och fick lära sig skapa dräkter under 9 söndagar. Under höstlovet kunde vi bland annat erbjuda fyra fullbokade visningar i ett nedsläckt museum. Många skrik blev det! Den sista spökvandringen nådde flera högstadieelever med funktionsvariationer vars föräldrar uppskattade att vi hade ordnat sådant som deras barn kan vara med på.

Tema kropp och identitet

Programverksamhetens mål att stödja museets beslutade teman har uppfyllts genom föreläsningar och visningar på temat kropp och identitet. Som exempel har en föreläsning om samer i Mellansverige ägt rum, en om svenskarmeniska kontakter genom historien och i samarbete med Folkuniversitetet en forskarföreläsning om demens. Utställningarna levandegjordes med visningar, berättande och hantverk.

Visningar och vandringar

Museets *Fruntimmersfikor*, föreläsningar om historiska kvinnor i länet kombinerade med kafferep och samtal, har under hösten utökats med ett till i månaden, på en vardag, och fortsätter att vara fullbokade. Totalt har 10 *Fruntimmersfikor* ägt rum på museet samt även flera beställda på olika mötesplatser i Västerås stad. Det är en av museipedagogerna som genomför dem liksom kulturhistoriska vandringar på olika teman tillsammans med Västerås konstmuseum för olika målgrupper. Till exempel har syntolkade vandringar gjorts liksom syntolkad visning i Domkyrkan i samarbete med deras pedagog.

Olika kulturformer

Museihuset Karlsgatan 2 ska vara en mötesplats för olika kulturformer. Under året har föreningen Människor Möten Musik arrangerat 7 publikfyllda konsertkvällar på entrétorget. På Internationella kvinnodagen 8 mars arrangerade länsmuseum i samarbete med konstmuseet en kväll med ett föredrag om kvinnor från länet som arbetat som meddelare åt Nordiska museet. En riksspelkvinna spelade upp insamlad musik

på nyckelharpa. Några dagar senare kom en stor publik till en Swede Hollowkonsert med Sala Amatörteaterförening Cameleonerna. Under Västerås Pride kunde man lära sig queertango i Hörsalen. Museets Mimerbio används inte bara för visning av de historiska filmer utan också för olika events. Filmtävlingen *Noomaraton* hade filmvisning för allmänheten där och *Omställningsberättelser* avslutades med en filmvisning. På höstlovet förhandsvisade vi *Sveriges historia med Farah* för barn vid fem tillfällen.

Arrangemang

I september deltog museet som vanligt i en välbesökt Västerås Kulturnatt och hade många programpunkter att erbjuda: föredrag, skapande, kulturtågturer, dans, utställningar, körsång, filmvisning, musik samt prova på i samarbete med flera olika föreningar. Under *Omställningsveckan* i september arrangerade vi en *UnConference* med 16 deltagare från olika delar av landet.

I oktober ägde också den årligen återkommande populära föreläsningsdagen *Arkeologi i länet* rum i samarbete med länsstyrelsen där arkeologer berättade om aktuella utgrävningar. I november var det *Arkivens dag* med flera arkiv från Västmanland på plats hos oss och i december en välbesökt julmarknad i dagarna två med aktiviteter för barn och köruppträdanden.

Program i länet

Programverksamheten samarbetar med övriga funktioner på museet för att få ut museets verksamhet i hela länet. Pedagoger besökte i samarbete med Västmanlands hemslöjdsförbund länets bibliotek på skollov samt medverkade i Bråförsdagarna. Byggnadsantikvarierna har hållit vandringar i Barkarö och Västervåla, en guidad busstur i Tillberga, en guidad cykeltur i Arboga och ett föredrag om jordkällare i Kylsbo, Norbergs kommun.

Utgångspunkten för läns museets kulturmiljöarbete är de nationella kulturmiljömålen

**Ett hållbart samhälle med en mångfald
av kulturmiljöer som bevaras, används
och utvecklas.**

**Människors delaktighet i
kulturmiljöarbetet och möjlighet
att förstå och ta ansvar
för kulturmiljön.**

**Ett inkluderande samhälle med
kulturmiljön som gemensam
källa till kunskap,
bildning och upplevelser.**

**En helhetssyn på förvaltningen
av landskapet som innebär att
kulturmiljön tas till vara
i samhällsutvecklingen.**

Kulturmiljövården

Höjdpunkter från Kulturmiljövården 2023

Kulturmiljöunderlag för Västerås serviceorter ★

Kulturmiljövården (KMV) på museet är stolta över att under 2023 ha avslutat det tvååriga projektet Kulturmiljöunderlag för Västerås serviceorter, i samverkan med Västerås stad. Under året genomfördes en byggnadsinventering i orterna Dingtuna och Irsta och resultatet presenteras i rapporter och i kulturarvskartan på hemsidan kulturarvvastmanland.se.

Bild: Kollage av bilder från Dingtuna Foto: Västmanlands läns museum

Köping i fokus ★

KMV har även under hösten påbörjat ett nytt flerårigt projekt för framtagandet av ett nytt kulturmiljöprogram för Köpings distrikt i Köpings kommun. Projektet drivs i samverkan med Köpings kommun och Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Bild 1: Före detta Köpings mekaniska verkstad är en av Köpings ikoniska kulturmiljöer, beläget centralt i tätorten intill Köpingsån.
Foto: Västmanlands läns museum Bild 2: Företaget Hästens huvudkontor i Köping Foto: Anders Forsell

Barn i samhälls- byggnadsprocesser ★

En tredje höjdpunkt har varit KMV:s fortsatta arbete med arvsfondsprojektet *Mitt slott, Ditt slott*, som med barnkonventionen som grund syftar till att utveckla och utvärdera metoder för att inkludera barn och ungas perspektiv i samhällsbyggnadsprocesser som berör kulturmiljö.

Bild 1: Informationsbladet Från åsikt till action som tagits fram inom projektet *Mitt slott, Ditt slott*. Illustrationer: Annika Hirvonen
Bild 2: En av de deltagande ungdomarna, Alice Strömberg, samt museichef Jennie Schaeffer presenterade arvsfondsprojektet *Mitt slott, Ditt slott* under Riksantikvarieämbetets omvärldsdagar. Foto: Liza Carlefred Bild 3: Under Västerås Pride anordnades inom projektet *Mitt slott Ditt slott* en stadsvandring för unga med tema HBTQI+. Foto: Västmanlands läns museum Bild 4: I november arrangerade *Mitt slott, Ditt slott* spökvandringen *Hemsökt museum* på Västmanlands läns museum. Foto: Västmanlands läns museum

Övrig kulturmiljövårds- verksamhet under 2023

Kulturarvsstrategi och samverkan

Som grund för KMV:s arbete finns, förutom Regionala kulturplanen och läns museets verksamhetsmål, Regionala Kulturarvsstrategin 2021 – 2026 med målen *Kulturarvet används som en resurs för hållbar utveckling i länet, Kulturarvet i länet är tillgängligt och skapar delaktighet* samt *Länets kulturarvsarbete präglas av stärkt samverkan och kompetens*.

KMV:s övergripande arbete består därför i att vara remissinstans till länets kommuners samhällsbyggnadskontor, vara rådgivande i byggnadsvård och övergripande kulturmiljöfrågor, anordna föreläsningar, stadsvandringar och publika aktiviteter samt samverka med olika aktörer i utförandet av uppdrag och större projekt. Samarbetspartners är allmänheten, företag, föreningar, kommuner och länsstyrelsen. Ett tema inom kompetensutveckling för KMV har under året varit timmerbyggnader. Det har inneburit litteraturgenomgång, deltaganden vid föredrag och platsbesök på Vallby friluftsmuseum.

Ungdomsdeltagande i kulturarvet

KMV bidrar till barn och ungas delaktighet och inflytande på kulturarvsområdet genom att utveckla metoder och processer inom arvsfondsprojektet *Mitt slott, Ditt slott*. Projektet går nu in på sitt sista och tredje år. Övergripande mål för projektet är att öka historiemedvetandet och skapa delaktighet och engagemang i arbetet kring kulturmiljöprogrammen och andra kulturmiljöprocesser som är underlag för beslut som berör barns vardag. Projektet arvoderar en ungdomsgrupp som är delaktiga i att utarbeta och utvärdera metoder för ungas delaktighet inom kulturmiljöområdet.

Flertalet aktiviteter med syfte att öka ungas kunskaper om och intresse för kulturmiljöfrågor har genomförts under året, bl.a. en filmvisning,

en spökvandring och en stadsvandring. Ungdomsgruppen har i samarbete med Västerås stad producerat informationsbladet *Från Åsikt till Action* som på ett lättbegripligt vis förklarar samhällsbyggnadsprocesser för unga. Förmedling av projektet och de utarbetade metoderna har skett vid Riksantikvarieämbetets omvärldsdagar, Arkitekturdagarna i Västerås samt Sveriges Museers vårmöte. Efter projektets slut kommer metoder och resultat som utarbetats finnas tillgängliga via en hemsida riktad till profession och allmänhet. Projektet innebär även samarbete över länsgränserna genom samarbete med Dalarnas museum.

Projekt och länsöverskridande samarbete

KMV har bidragit till en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen bland annat genom att vara remissinstans för länets kommuners stadsbyggnadskontor och genom framtagandet av så kallade kulturmiljöprogram.

Länsmuseet har under året tagit emot 57 remisser och yttrat sig om 27. Ett förberedelsearbete för att hålla en kurs i plan- och bygglagen och kulturvården för länets kommuners tjänstemän har påbörjats.

Under ett tiotal år har KMV arbetat i projekt i sju av länets kommuner i samverkan med respektive kommun och Länsstyrelsen i Västmanlands län i framtagandet av kulturmiljöprogram. Museets roll är både att vara projektledare och utförare. Arbetet omfattar bland annat att delta i projektmöten och planering, leda projektmedarbetare, inventera och värdera bebyggelse, arkivsök samt rapportskrivning.

Under 2023 har KMV avslutat projektet Kulturmiljöprogram för Norbergs kommun, utfört och avslutat projektet Kulturmiljöunderlag för Västerås serviceorter etapp 2 (enbart i samverkan med Västerås stad) samt påbörjat ett större projekt för ett nytt kulturmiljöprogram för Köpings distrikt i Köpings kommun. KMV har även deltagit i ett kunskapsuppbyggande samverkansprojekt

om postmodernism tillsammans med Västerås stad och Länsstyrelsen i Västmanlands län. I projektet har en arkitekturguide tagits fram, postmodern bebyggelse har besökts ihop med Riksantikvarieämbetet och workshop har hållits med Sveriges Arkitekter Västmanland.

Rådgivning och antikvariskt arbete

KMV har bidragit till människors delaktighet till kulturmiljöarbetet och till att människor får möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön. Det gör KMV genom att utarbeta och kommunicera kunskapsunderlag, bidra till museets publika verksamhet, ge gratis rådgivning till kommuner och privatpersoner, bidra med material till hemsidan KulturarvVästmanland, genomföra olika spridningsevent samt samarbeta med museets övriga verksamheter.

KMV har även samarbetat med olika kulturarvsaktörer i och utanför länet som Nätverket för byggnadsvård i Västmanland och Byggnadsantikvarisk regional krets (BARK). KMV har under 2023 genomfört 18 större rådgivningar och 39 mindre rådgivningar via mail/telefon/video. Två uppdrag som antikvarisk medverkan har genomförts. Den ena gällde ersättning av två fönsterpartier med dörrar på kanslibyggnaden med flygledartorn inom fastigheten Flottiljen 1 på Hässlö, Västerås kommun. Det andra rörde byte av informationsskyltar på femton byggnader i området Skantzen i Hallstahammars kommun. Ett annat uppdrag bestod i att ta fram en kulturhistorisk dokumentation av Nyckelbergsskolan i Köpings kommun.

Utöver dessa har ett uppdrag påbörjats i Sala kommun där KMV:s roll är att fungera som antikvarisk sakkunnig vid en ombyggnad av ett stall till en butikslokal.

Publika aktiviteter och samverkan

Länsmuseet har under 2023 arrangerat och deltagit i ett antal stadsvandringar, föredrag och publika aktiviteter i länets kommuner där KMV har varit guide eller föreläsare. I flertalet fall har det skett i samverkan med andra aktörer. Under våren höll KMV en visning tillsammans

med Västerås konstmuseum i samband med utställningen Barbro Östlihn New York. Stadsvandringar hölls i Barkarö och Tillberga i Västerås kommun tillsammans med Västerås stad. Den i Tillberga skedde även i samverkan med Tillberga grannskapsservice som stod för buss och viss marknadsföring. På guidning kom 80 personer.

I maj firade Rudbeckianska gymnasiet i Västerås 400 år under en jubileumsvecka. KMV var då tillsammans med Västerås stad guide för en stadsvandring om riksintressanta skolmiljöer i Västerås. På Vallby friluftsmuseum arrangerades Hantverksdag då KMV medverkade som föredragshållare och vid ett informationsbord.

I juni arrangerade museet i samverkan med Arboga kommuns turismenhet en cykelguidning om modernismen i Arboga. Under hösten höll KMV ett föredrag om jordkällare i Norberg. En kyrkogårdsvandring hölls på Västervåla kyrkogård tillsammans med Västervåla hembygdsförening. Efter en förfrågan från Stockholms universitet, Historiska institutionen, hölls en stadsvandring i Västerås innerstad för mastersstudenter på kursen Urban historia med fokus på industristaden, bostäder och centrumomvandlingen. KMV har även nått ut till allmänheten genom att göra inlägg på sociala medier om kulturmiljöer och byggnadsvård.

Hållbarhetsperspektiv och krisberedskap

Hållbarhet är något som genomsyrar KMV:s hela verksamhet. KMV har bidragit till berättelser om det hållbara samhället genom att ha deltagit på möten och workshops kring politikområdet Gestaltad livsmiljö i ett nätverk med länsstyrelsen och Region Västmanland. KMV deltog även på ARKDES årskonferens om gestaltad livsmiljö. Hållbarhetsperspektivet har blivit tydligt i KMV:s deltagande i länmuseets arbetsgrupp gällande Agenda 2030. Gruppen har lyssnat på föreläsningar och deltagit på workshops, utarbetat en enkät till länmuseets medarbetare och hållit i en intern workshop kring hållbarhetsfrågor. Det aktuella ämnet krishantering har berörts inom KMV genom att ha påbörjat ett arbete med att ta fram en handlingsplan vid kriser för enheten.

**Museets samlingar är
samhällets minne. Museet
ska aktivt förvalta sina
samlingar för att kunna
öka insikten om det
förflutna och berika
perspektiven i
samtiden och framtiden.**

Text från Region Västmanlands kulturplan 2023 - 2026.

Samlingar

För att göra Västmanlands läns museum till en levande plats för konst och kultur, behöver museet aktivt arbeta med sina samlingar så att det ska finnas något att visa för nutida och framtida museibesökare.

Höjdpunkter från samlingarna 2023

Nytt ljus på livet under järnåldern i Västmanland ★

Västmanlands läns museum ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad och kan göra det genom att vara tillgänglig för forskning och fördjupade studier.

Flera forskarbesök gjordes under året och i början av 2023 utlånades det arkeologiska fyndmaterialet från tre äldre undersökningar längs E18 till Arkeologerna vid Statens Historiska Museer (SHM). Orsaken till lånet är att "återaktivera" fynden för att skapa en helhetsbild av lokalerna tillsammans med de nu aktuella undersökningarna och arbetet ska publiceras i både vetenskapliga och populärvetenskapliga skrifter under 2025. Detta kommer, utöver att bidra till aktuella och förbättrade registreringar och ett fint samarbete, kast ett nytt ljus över och ge förståelse för livet under järnåldern i Västmanland och bli tillgängligt för forskare och allmänhet.

Bild: En arbetsbild från utgrävningen i Rallsta 1960-61, samma plats är aktuell för Arkeologerna vid SHM idag. Foto: Västmanlands läns museum

Ordning och reda ★

Under 2023 har ett magasin blivit i princip helt färdiginventerat. Det innebär att alla föremål, som är placerade i detta magasin nu går att hitta digitalt. De har ett eget nummer och en placeringskod. Alla föremål, cirka 5000 stycken, är hanterade och genomgångna. Magasinet är strukturerat och hyllorna rengjorda.

Cirka 350 stycken föremål utan Vlm-nummer har fått ett tillfälligt Omärktnummer i en Omärktsamling för vidare utredning. Cirka 250 stycken föremål har återfått ett förlorat inventarienummer.

Cirka 1000 stycken föremål som tidigare var utan placering eller hade fel placering, går återigen att finna i databasen. Under inventeringens gång har många föremål fotograferats och publicerats på DigitaltMuseum och är nu synliga för allmänheten.

Bild: Dessa hårkammar var en del av föremålen som ingick i inventeringen 2023. Foto: Västmanlands läns museum

Myntregistrering ★

Under 2023 registrerades den största delen av museets tidigare oregistrerade myntsamling. Projektet utfördes av numismatiker Jonas Rundberg och båda föremålsantikvarierna. Över 1600 stycken mynt har inventerats, nyregistrerats, fotats, fått placeringskod och kommer att publiceras digitalt. Detta innebär att det är möjligt att finna, identifiera och tillgängliggöra denna del av samlingarna.

Bild: Ett mynt föreställande Sigismund och som ingick i myntprojektet. Foto: Västmanlands läns museum

Övrig samlingsverksamhet under 2023

Samlingsförvaltning

Museets samlingar är samhällets minne. Museet ska aktivt förvalta sina samlingar för att kunna öka insikten om det förflutna och berika perspektiven i samtiden och framtiden. Därför har vi prioriterat att fortsätta arbetet med uppordning och dokumentation av samlingarna både i magasin och i samlingsförvaltningssystemet Primus.

Föremålshantering sker kontinuerligt och löpande under hela året. Arbetet innebär bland annat ompackning, flyttning, rensning, frysning, rengöring, utredning, och komplettering av dokumentation av individuella föremål eller

delar av samlingen. Exempelvis har en samling militärtextilier som legat felplacerad på ett ofördelaktigt sätt, nu rengjorts, märkts in, fotats och återplacerats i magasin. En samling stämplat har omplacerats till bättre förvaring i rätt magasin och fått placeringskod. Hela samlingen bogträn och lokor är inventerad, sammankopplad, placeringskoderna är rätt och hyllorna rengjorda. Årets inköp till föremålssamlingen har fokuserat på varor relaterade till arbetet med föremålsregistrering samt förebyggande konservering.

Många gånger väcks frågetecken kring föremål på olika sätt då de hanteras, frågorna utreds i den mån det finns möjlighet för att inte skapa förvirring i framtiden. Varje gång ett föremål tillskansas rätt info, rätt placering och görs synlig i databasen är en vinst.

Löpande över hela året har rensning, städning och organisering i samlingsförvaltningsdatabasen Primus gjorts. Utrensning av felaktiga poster samt redigering av befintliga har gjorts. Tilläggsregistrering och webpublicering av redan befintliga poster samt skapande av nya poster till inmärkt föremål som finns i liggarna men som saknas i Primus har utförts.

Föremålsantikvarierna har medverkat vid relevanta branschmöten, seminarier och workshops som hållits under året, exempelvis Museernas Vårmöte, Samlingsforum, FOMU och Digikult när verksamheten tillåtit. Föremålsantikvarie har även deltagit i konferensen Nordic network for human remains in collections samt besökte utgrävningarna vid Äs, Romfartuna. En facebook-grupp med namnet Forum för arkeologiska samlingar startades via VLM med inriktning på arkeologi.

Föremål i utställningarna

Översyner av utställningsmontrar har löpande gjorts på måndagar då museet hållit stängt. Översynsprotokoll har skapats med bilder och tillståndsrapport per varje föremål. Bilderna läggs in i Primus och publiceras på DigitaltMuseum. Alla montrar i utställningarna Forntid samt Medeltid är nu färdiga. Arbete med föremål till utställningen *Othsedidh* har inneburit rengöring, fotografering, dokumentering, packning, utställning och låneregistrering av föremål.

Arkeologiska samlingen

Ett löpande arbete i Primus gällande uppdaterad information och fotografering av tidigare registrerade fynd har utförts. En konvertering från Excel till Primus med cirka 3500 poster innehållande arkeologiskt och osteologiskt material har utförts. Ett 60-tal nyregistreringar av arkeologiska föremål har manuellt skapats. Föremål har ompackats och omplacerats i det arkeologiska magasinet. Klimatövervakning har satts in i benrummet i Stadshuset där en gemensam policy är påbörjad.

Under våren praktiserade en person i de arkeologiska samlingarna. Uppdraget gick ut på

att under tre månader organisera fyndmaterialet från stenåldersboplatsen Äs, Romfartuna som undersöktes 1967 - och som levererades år 2022 från SHM. Praktikanten arbetade även med att inventera föremål som varit placerade i backar märkta med "Okänd fyndplats". Detta var ett värdefullt tillskott till samlingarna.

Under hösten genomfördes kursen *Osteoarkeologisk yrkespraktik* för studenter vid Osteoarkeologiska forskningslaboratoriet (OFL), Stockholms Universitet, tillsammans med läns museet. I arbetet ingick ompackning och analys av materialet från Näs. Studenterna medverkade även vid Arkeologi i länet med en presentation av sitt arbete.

16 nya fyndfördelningsbeslut om fynd från undersökningar i länet har inkommit under året. Ett hembudspliktigt fynd av en spännbuckla har även införlivats i samlingarna. Ett arbete påbörjades med att föra över beslut om fyndfördelning till Accessionsmodulen i Primus.

Gåvoerbjudanden

Den framtagna *Förvärvspolicyn* som sträckte sig fram till 2023 har reviderats och den nya löper till 2026. Under året har 17 stycken nya gåvoerbjudanden hanterats. Ingen av dem uppfyllde kriterierna i förvärvspolicyn, varför inga nya föremål har förvärvats till de kulturhistoriska samlingarna.

Lån och depositioner

Utredningen av kyrkliga inventarier har fortsatt. Av de 13 kyrkor med befintliga depositionsärenden kvarstår efter 2023 tre avtal att förnya.

Utlån av föremål har gjorts till Rudbeckianska gymnasiet för en utställning i samband med 400-års jubileet. Vid utlån av föremål från museets samlingar arbetar föremålsantikvarierna med utredning, registrering, rengöring, digitalisering, framtagande av avtal, transport, installering, uppföljning under hela utlåneperioden, samt återtagande och återplacering av föremål i magasinet.

Utlån och förlängning av lån gjordes även till Arkeologerna vid Statens historiska museum samt ett utlån av osteologiskt material från stenålderslokalen Äs, Romfartuna till OFL.

Utlån till Polismuseet och Medicinhistoriska sällskapet Westmannia avslutades. Ett arbete med att överlåta tidigare långtidsutlånade föremål till Vallby friluftsmuseum påbörjades efter beslut i ledningsgruppen för Kultur och Ideell sektor och information till styrelsen för Västmanlands hembygdsförbund och fornminnesförening. Ett avtal togs fram och godkändes. Överlåtelsen träder i kraft efter årsskiftet.

Magasin och samlingarnas säkerhet

Arbetet med att byta ut kylanläggningen avslutades under året. Manuell översyn av klimatanläggning krävs fortfarande då klimatanläggningen periodvis stänger ned. Kallmagasinet kräver fortsatt flera åtgärder för att skapa en godtagbar miljö för föremålen, och en arbetsmiljö som inte är hälsovådlig. Under året genomfördes en förstudie och riskanalys angående expansion av magasinet där föremålsantikvarierna var delaktiga i arbetet.

Samlingar tillsammans med Kulturservice deltog i RAÄ:s "Öva beredskap" som syftade till att medvetandegöra risker och vikten av en kris/katastrofplan. Ett arbete med katastrofplan för samlingarna har påbörjats.

Möten mellan personal vid WestmanniaArvet och enheten Kulturservice gällande rutiner kring magasin/säkerhet/fastighet sker regelbundet.

Skadedjurskontroll samt felanmälningar rörande både klimat, larm och fastighet samt att ta emot externa parter som arbetat i och med fastigheten har ingått i föremålsantikvariernas arbete.

Kriget i Ukraina har pågått under 2023. Enligt bekräftade uppgifter från UNESCO så har 238 kulturhistoriska platser skadats, men det finns uppgifter om mångdubbelt fler skadade kulturarv i stort sett i hela landet, inte bara vid fronten. Ukrainarna själva har snabbt insett behovet av att

värna sitt kulturarv. Trots sin svåra situation har de ändå vidtagit oerhörda åtgärder för att skydda kulturarv: packa in, packa ned och föra undan. Kulturarvsprofessionella och volontärer arbetar också med att dokumentera stölder och skador dels för att den ryska staten ska kunna ställas inför rätta efter kriget, dels för att återuppbyggnad snabbt ska kunna komma i gång. Läns museet bidrog med en mindre mängd packmaterial och annat material för samlingförvaltning i samband med en hjälpsändning till Ukraina som samordnades av Riksantikvarieämbetet.

Publiceringar, förfrågningar och besök

Totalt har 534 föremålsposter publicerats med bild på DigitaltMuseum. Det är både kulturhistoriska och arkeologiska föremål, som nu är sökbara med uppdaterad relevant information för allmänheten. Bilder till tidskriften Spaning har tagits av föremålsantikvarie. Det gäller fotografering av riddräkter, samt 10 föremål relaterade till hästutrustning

Föremålsantikvarierna har besvarat och hanterat 132 externa ärenden av varierande art från både allmänhet, journalister, museum och forskare via e-post, telefonkontakt och besök. Frågorna innefattar bland annat gåvoerbjudanden, rådgivning eller identifiering och fotografering av föremål. Tidsåtgången för hantering av ärendena har varit minst 115 timmar.

Enligt tidigare beslut genomfördes inga allmänna visningar under 2023. Ett antal mindre visningar av magasinerna skedde för studenter samt två visningar för olika verksamheter inom regionen. De besök som togs emot var kopplade till specifika frågor och/eller föremål samt forskare.

Arkiv, Bibliotek och KulturarvsIT

Höjdpunkter från Arkiv, Bibliotek och KulturarvsIT 2023

Arkivens dag ★

Arkivet hade värdskapet för *Arkivens dag* med temat Färg och form som ägde rum på Karlsgatan 2. Programmet bestod av åtta utställningar, fyra föredrag, två visningar och en barnaktivitet, allt utfört av de nio deltagande kulturarvsaktörerna. Arrangemanget besöktes av 500 personer, varav en del var barn och unga.

Bild: Arkivens dag på Karlsgatan 2. Foto: Västmanlands läns museum

Ritningsarkiven ★

Ritningsarkiven från 13 arkitektfirmor verksamma i Västerås har ordnats och förtecknats. Totalt har ca 50 000 ritningar gått igenom och även delvis fått ny arkivförvaring för att bevaras över tid, och möjliggöra forskning i arkivmaterialet. Detta rika material presenteras i online-satsningen *Forskningsskatter i arkivet*.

Bild 1: Illustrationsritning av bostadshus i Skogsborgsområdet i Köping, 1950-talet. Bild 2: Ritningar med tillhörande fotografier och handlingar över om- och tillbyggnation av restaurang i kvarteret Johannes (Bondtorget) ritad 1984 av Tre Ritare arkitektkontor. Bild 3: Ritningsarkivet står klart med tiotusentals ritningar ordnade i ritningsskåp. Foto: Västmanlands läns museum

Inspelningar på kassettband framtidssäkras ★

Digitalisering av museets ljudinspelningar på kassettband har påbörjats. Det rör sig om intervjuer med både vuxna och unga som gjorts i olika dokumentationsprojekt. Digitaliseringen under året av 230 kassettband är viktig för att säkerställa att ljudinspelningarna ska bevaras över tid.

25 000 sidvisningar ★

En höjdpunkt har varit att arbetet på Kulturarvs-IT (tillsammans med arkivet och föremålsgruppen på museet) under året ökat publikens besökstillfällen på DigitaltMuseum med 25 000 sidvisningar.

Bild: Gruppfoto på barnhemmet i Kolbäck. Foto: Gustaf Åhman

Övrig verksamhet inom Arkiv, Bibliotek och KulturarvslT under 2023

Arkivets service

Antalet förfrågningar både från personal och allmänheten har legat på samma nivå som 2022. Till arkivet har det kommit 146 besökare som arkivet vid 114 tillfällen har hjälpt genom att plocka fram arkivhandlingar eller böcker så att de har fått svar på sina frågor.

Från allmänheten har museet fått 220 frågor via e-post eller telefon där museet letat fram specifika uppgifter ur arkivet, eller berättat vad museet har för material som kan besvara frågan. Personal på museet har kommit till eller kontaktat arkivet vid 285 tillfällen för att få fram uppgifter till bland annat till sociala medier, utställningar, projekt, publikationer, byggnadsinventeringar och rådgivningar i byggnadsvård.

Besök och frågor har förutom från privatpersoner även kommit från kommuner, länsstyrelsen, föreningar, företag, fastighetsägare och museer. Framplockade arkivhandlingar, eller uppgifter ur dessa, har besökarna använt i bland annat böcker, tidningsartiklar, vetenskapliga rapporter, uppsatser, släktforskning, TV-produktioner, teaterpjäser, utställningar, bygglövsärenden, för renoveringar av byggnader och som tavlor.

Arkivet var värd för och deltog med en skärmutställning på Arkivens dag, med temat *Färg och form*, som ägde rum på Karlsgatan 2. Arkivet hade öppet hus på Kulturnatten och tog emot 149 besökare. Onlinesatsningen *Forskningsskatter i arkivet* lanserades. En av arkivarierna blev intervjuad i radio vid ett tillfälle, höll föredrag på Viksängskyrkan i Västerås och tog emot studiebesök.

Vård- och ordningsarbete

Arkivet har valt, klippt ur och kopierat pressklipp från länets dagstidningar, som har sorterats in i Pressklippssarkivet. Arbetet med att kopiera gamla gulnade pressklipp har fortsatt. Arkivet

har sorterat och arkivlagt beslut och andra handlingar för kännedom från olika myndigheter in i det Topografiska arkivet. Genomgångna volymer för länet har även förtecknats i Visual Arkiv. För samtliga genomgångna volymer har oregistrerade fotografier skannats, fått nummer i E-serien och metadata, för att sedan registreras, och läggas in post för post, i Primus, och även om upphovsrätten så tillåter publiceras på Digitaltmuseum. Arbetet med ämnesindelade fotografier från Västerås är klart, och har fortsatt med fotografier med namngivna personer från olika socknar.

Ett vårdarbete har gjorts av glasplåtar och negativ i 14 bildarkiv från yrkes- och amatörfotografer. Där 2 998 bilder har rengjorts, numrerats, kuverterats och förts över till WestmannaArvet för digitalisering.

Bild: Glasplåtar innan de ska vårdas och registreras.
Foto: Västmanlands läns museum

Arbetet med att ordna och förteckna flera mycket omfattande arkiv med arkitektritningar från arkitektfirmor som varit verksamma i Västerås mellan 1950–1990-talen har avslutats.

Två praktikanter har arbetstränat på deltid i arkivet. Arkivarien har varit arbetsledare för praktikanterna.

Digitalisering

Fotografier i det Topografiska arkivet har digitaliserats löpande, och utöver det har 200 fotografier skannats som bildbeställningar från

besökare och personal. Under året har även ett arbete med att digitalisera ljudinspelningar på kassettband påbörjats.

Arkivförteckningsprogrammet Visual Arkiv har använts för registrering av arkivhandlingar, främst uppgifter om innehållet i det Topografiska arkivet, både äldre och nytt arkivmaterial. Ett hundratal diarieförda ärenden och rapporter av olika slag har registrerats i Visual arkiv. Delar av Pressklipparkivet har ordnats och förtecknats i Visual Arkiv. Detta för att handlingarna lättare ska vara sökbara i arkivet vid förfrågningar. Arbetet med att göra ett digitalt sökregister över produktbroschyrer från Asea, där 820 broschyrer har registrerats, och att renskriva noter av Rudolf Gagge har fortsatt.

Arkivet har även letat fram och digitaliserat ett hundratal fotografier till vår tidskrift *Spaning*, utställningar, visningar och flera utredningar samt rapporter genomförda av museets kulturmiljöverksamhet.

Länsmuseet är anslutet till K-Samsök. Detta gör att de av våra foto- och föremålsposter som är publicerade på DigitaltMuseum även blir sökbara och tillgängliga via söktjänsterna Kringla och Europeana.

Gåvor

Arkivet har tagit emot och dokumenterat 31 gåvor från privatpersoner, bla med fotografier från Västerås, glasplåtar tagna av fotograferna Ernst Blom och David Eriksson, glasplåtar av en amatörfotograf, skisser av konstnärinnan Ebba Stål, fotoalbum, brev, och fotografier från Asea. Även arkeologiska kartor och dokumentation, handlingar från ett apotek, böcker från 1700–1800-talet, och en större gåva från en förening med ca 6 500 glasplåtar tagna av en fotograf i Köping.

Dessutom har ett antal äldre gåvor i form av personarkiv gått igenom, ordnats och lagts i arkivkartonger.

Bild :Fotografier från ett släktarkiv innan de ska ordnas.
Foto: Västmanlands läns museum

Bibliotek

Arkiv och bibliotek har köpt in 69 nyutkomna böcker, tagit emot bytesexemplar av årsböcker, friexemplar och tidskrifter som museet prenumererar på. Totalt har 125 böcker presenterats för alla medarbetare i fem *Boknytt*. Nyinköpta och nyinkomna böcker har registrerats i Libris. Ett antal tidskrifter som har getts ut av Asea har registrerats i Libris.

Ett arbete har påbörjats för att utöka bokbeståndet med Västmanlandsrelaterad litteratur på finska, men även på andra minoritetsspråk. Detta genom bevakning av nyutkommen minoritetslitteratur, och att undersöka om det finns äldre intressanta böcker som kan köpas in.

Arbete med kolbäcksfotografen Gustaf Åhmans bilder

Kulturarvs-IT har under året arbetat med en större samling från kolbäcksfotografen Gustaf Åhman, på drygt 17 000 negativ samt flera mindre samlingar, bland annat två amatörfotografer från Västerås. Arbetet med bildbeställningar har pågått löpande under året. Kulturarvs-IT har försett sociala medier och Kulturarv Västmanland med skannat bildmaterial ur vårt arkiv.

Arbetsledningen för Kulturarvs-IT har utförts av arbetsledare samt arkivarie. Arbetsledaren har deltagit i produkt- och nätverksmöten med Kultur-IT Norge via länk samt varit kontaktperson med supporten och handlett

medarbetarna. Arbetsledaren har medverkat vid den gemensamma verksamhetsplaneringen för arkiv/bibliotek och Kulturarvs-IT. Arbetsledaren har också medverkat vid WA-mötena gällande lokalfrågor på WestmannaArvet. Slutligen har arbetsledaren varit avvikelsehanterare i Synergi.

Sammanlagt har personalen på Kulturarvs-IT

- rengjort och kuverterat ca 4000 negativ, mestadels glasplåtar.
- skannat ca 9500 negativ inklusive ca 350 interna och externa bildbeställningar.
- försett ca 8200 bilder med metadata.
- färdigställt nya primusposter samt redigerat i äldre, befintliga poster.
- publicerat ca 1300 poster med bilder på DigitaltMuseum

Museets sidor på DigitaltMuseum hade under året 129 618 unika sidvisningar och 44 985 användare. Besökarna kommer från USA, Norge, Finland och Danmark. Besöken har ökat med cirka 25 000 mellan åren 2022 - 2023.

Samverkan inom Kultur och ideell sektor

Arkivarien har varit delaktig i och stöttat Kulturmiljövårdens arbete med vidareutveckling och användande av inventeringsverktyget, framför allt vad gäller hantering, lagring och arbetsflöde för de digitala inventeringsbilderna.

Metadata har lagts in i de digitala bilderna från 3 olika byggnadsinventeringar utförda av Kulturmiljövården åren 2023. Totalt 8 272 bildfiler försågs under detta arbete med metadata innehållande vissa grundläggande uppgifter som tex Creative Commons licens och fotografens namn.

Bildfiler har även arkiverats på en av museets arkivservrar. Dessutom gjordes två kopior av alla bildfiler som sedan lades in på en server så att de kan läsas av och presenteras i inventeringsverktyget. Ett arbete rörande maskering av nummerplåtar på bilder i inventeringsverktyget utfördes av medarbetare i Besöksservice och i arkivet. Det arbetet har koordinerats av arkivarien.

Ett antal rapporter och texter har korrekturlästs

för att stötta andra verksamheter inom läns museet.

Två medarbetare i arkivet har under året stöttat Region Västmanlands enhet Kulturutveckling med att i Konstdata-basen löpande registrera in- och utlån ur Regionens konstkiv, och att inventera utlånade konstverk ute i länet.

Kulturarv Västmanland och annan kommunikation online

En medarbetare har under året utfört arbetsuppgifter för webbplatsen *Kulturarv Västmanland*, och fungerat som redaktör genom att lägga in text- och bildmaterial.

Arkivmaterial, både texter och bilder, har använts till flera olika artiklar på Kulturarv Västmanland, bland annat i en artikelserie om kompositören Sune Waldimir, delar av Bergslagsberättelser från 40-talet, samt artiklar om västmanländska julseder och traditioner. Dessutom har *Kulturarv Västmanland* kunnat levandegöras med en del arkivfilmer samt ljudklipp, efter att den nya funktionen som tillåter uppspelning av ljud och film introducerats på kulturarvsportalen under våren. Bland annat har några av Aseas filmer publicerats.

Kulturarv Västmanland har under 2023 fyllts på med artiklar samt artikelserier från privatpersoner, museer, organisationer, föreningar, tidningar med mera. En artikelserie i samarbete med Köpings museum med köpingsforskare Oskar Björnängers material om Köpings historia håller på att ta form. Vid slutet av året låg det totala antalet artiklar på *Kulturarv Västmanland* på cirka 460. På *Kulturarv Västmanlands* sociala medier görs regelbundna inlägg med presentationer av nyinkommet material och övriga nyheter inom *Kulturarv Västmanland*.

En av museets arkivarier har vid tre tillfällen skrivit berättelser till bloggen *En arkivaries betraktelser* på museets hemsida, som även blivit inlägg i sociala medier.

Till sociala medier har även fotografier och olika handlingar letats fram och digitaliserats. Även en längre artikel utifrån personarkiv har skrivits för

publikation på museets hemsida och *Kulturarv Västmanland*.

Nätverk inom arkiv, museum och bibliotek (ABM)

En av museets arkivarier har deltagit i fyra möten med nätverket ABM Västerås och arbetsmöten för Arkivens dag. Arkivarierna har även deltagit i ett möte med nätverket Arkivnätverk Västmanland på Riksarkivet i Uppsala, och ett digitalt möte med nätverket Fotoantikvarienätverk Läns museer.

Västmanlands läns museum är med i nätverket för Bergslagsarkiv samt Mabbas. En arkivarie har varit läns museets kontaktperson gentemot ABB vad gäller Aseas foto- och filmarkiv.

Karlsgatan 2 är ett gemensamt kulturhus i Västerås för Västmanlands läns museum, Västerås konstmuseum och regionens kulturutvecklare inom barn och unga, bibliotek, bild och form, film, litteratur och läsfrämjande verksamhet. Samarbeten mellan verksamheterna bidrar till att uppfylla den gemensamma visionen om att Karlsgatan 2 är en levande mötesplats för kulturarv, konst och kultur, attraktiv och tillgänglig för alla.

Text från Region Västmanlands kulturplan 2023 - 2026.

Kulturservice

Kulturservice har haft totalt 12 stycken medarbetare inom områdena besöksservice, fastighet/säkerhet, museiteknik, kommunikation, koordinator, vaktmästeri samt projektet Kulturarv Västmanland där samtliga verksamhetsdelar utfört konkreta driftuppdrag kopplat till läns museet men även medverkat i olika samverkansområden kopplat till utveckling, arrangemang och aktiviteter.

Kulturservice har under året förstärkt medarbetargruppen med en museitekniker/vaktmästare vilket inneburit att verksamheten än mer kan stötta och verka i samband med nya utställningar och underhåll av museet, det har också inneburit en bättre struktur och kontinuitet för driften av WestmannaArvet.

Under året har en förstudie tagits fram för att se över möjligheten kring en expansion av föremålsmagasinet, WestmannaArvet. Bakgrunden till förstudien är att det under en längre tid varit utrymmesbrist i magasinen vilket inneburit en mycket begränsad möjlighet

att ta in nya föremål samt även orsakat brister i arbetsmiljön och säkerheten. I slutet av år 2022 presenterades av fastighetsägaren möjligheten till expansion i direkt närliggande lokaler.

Förstudien har vid två tillfällen presenterats för ansvarig nämnd och utan att ett formellt beslut har tagits har återkopplingen varit tydlig, att det inte finns några ekonomiska resurser för detta inom de kommande åren.

En teknisk utveckling av hemsidan *Kulturarv Västmanland* har bland annat bidragit till att de byggnadsinventeringar som tidigare är publicerade på sidan nu blivit sökbara och mera tillgängliga för besökare till sidan.

Under året har flertalet större arrangemang genomförts på Karlsgatan 2 där medarbetare från både Kulturservice och Läns museet stått för planering och genomförande. För att nämna några goda exempel: *Västerås Barnfestival*, *Sommar på Karlsgatan 2* samt *Dinodagen*.

Bild: Sommar på Karlsgatan 2. Illustrationer: Annika Hirvonen

Kommunikation

Årsbok

Tillsammans med Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening ger läns museet ut årsböcker, dock inte varje år. En riktlinje är att försöka publicera en årsbok var tredje år. Inför varje nytt år gör läns museet och hembygdsförbundet en uppgörelse kring årets årsbok, oavsett om det blir en bok eller beslutas att det inte ska göras en bok, detta enligt beslut i ett avtal.

Årsboken för år 2023 fick titeln *Samiska spår: Dalarna – Gävleborg – Västmanland*. Den gjordes i samarbete med Dalarnas museum, Dalarnas Fornminnes- och Hembygdsförbund samt Läns museet Gävleborg. Boken var årsbok 2022 för de båda institutionerna i Dalarna och därför klar redan i slutet av år 2022. Boksläppet i Västmanland ägde rum den 1 december 2022 på Karlsgatan 2. På plats fanns forskaren Joakim Wehlin, innehållsansvarig redaktör, Dalarnas museum, som berättade om bokens innehåll och varför den kommit till.

Boken *Samiska spår: Dalarna – Gävleborg – Västmanland* är en dokumentation över det material som kom fram under projektet Ohtsedidh – samiska kulturyttringar i Mellansverige, som pågick under åren 2017–2020. I projektet deltog läns museerna i Dalarna, Gävleborg och Västmanland samt Stiftelsen Gaaltije. Projektet avslutades med en vandringsutställning, men efterforskningarna hade resulterat i så mycket mer – en ny fördjupad kunskap som inte fick gå förlorad. Boken *Samiska spår* presenterar det nyfunna materialet men har också med ytterligare kunskap i form av artiklar från forskare och samer. Sammanlagt deltar 23 olika författare i boken.

Boken finansierades med externa bidrag från länsstyrelserna i de tre aktuella länen, Gästrik-Hälsinge Hembygdsförbund och Gästriklandsfonden. I styrgruppen för bokprojektet ingick de tre läns museicheferna samt

redaktionen bestående av Marina Andersson, Dalarnas Fornminnes- och Hembygdsförbund, Susanne Cassé, Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening samt Joakim Wehlin, Dalarnas museum. Formgivare var Amala + Kamala.

Bild: Omslaget för boken *Samiska spår: Dalarna – Gävleborg – Västmanland*. Foto: Västmanlands läns museum

Spaning

Sedan år 2002 ger Västmanlands läns museum och Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening ut minst ett nummer av tidskriften *Spaning* varje år. *Spaning* är en tidskrift om kulturarvet i Västmanland, som det såg ut igår och som det ser ut idag.

Spaning vill vara till hjälp och inspiration för alla som på något sätt arbetar med att göra kulturarvet tillgängligt, känt och levande i Västmanland,

samtidigt som den bjuder på kunskap, inspiration och tips till alla dem som intresserar sig för kulturarvet till vardags.

Ansvarig redaktör är hembygdskonsulenten, som enligt avtal har 25% i sin tjänst för arbete som är av gemensamt intresse för länsmuseet och hembygdsförbundet. Idag går den tiden i huvudsak till redaktionellt arbete med Spaning och årsbok. I redaktionen ingår också länsmuseichefen samt ytterligare representanter från länsmuseet och hembygdsförbundet. I numret för år 2023 ingick även en representant för RFSL Västmanland.

Kropp och Identitet

2023 års Spaning hade tema Kropp och Identitet. Numret kom ut i april och distribuerades till olika besöksmål i länet samt skickades till hembygdsförbundets medlemmar och andra prenumeranter. Spaning är väldigt uppskattad av läsarna. Sedan ett par år tillbaka bjuds

allmänheten också in att bidra med material till Spaning. Författarna är därför allt ifrån etablerade skribenter till amatörforskare. Redaktionen försöker, när det är möjligt, tillgodose att skribenterna är jämnt fördelade över kön och ålder samt har en spridning ur ett allmänt mångfaldsperspektiv. Temat Kropp och Identitet bjöd in till en stor bredd på det området.

I numret för 2023 går det att läsa artikeln ”Winga livet” av krönikören Shaun Walls, lära mer om hur västmanländska domböcker berättar om kvinnors och mäns arbete och ta del av ett resonemang kring könsuttryck och könsidentitet kopplade till historien om Lasse-Maja. I detta nummer skriver också Gunilla Albért, ordförande i RFSL Västmanland, om homosexuellas kamp för jämställdhet och om homofobi som till och med fått dödlig utgång.

Under hösten påbörjades arbetet med Spaning för år 2024 som kommer att ha tema Häst.

Bild: Omslaget samt ett uppslag från tidningen Spaning på tema Kropp och Identitet.
Foto: Västmanlands läns museum

NORDES 2023

Västmanlands läns museum deltog med en forskningspresentationen *Ecocritical experimentation with object theatre at a museum* på designkonferensen Nordes 2023.

Artikeln utgick ifrån att mänsklig aktivitet har globalt påverkat jordens klimat och ekosystem. Museisektorn har agens för att representera ämnen av samhälls- och klimatförändringar. Metoden objektteater med utgångspunkt i ett ekokritiskt perspektiv utvärderades. Resultatet visar att metoden kan behålla ett kolonialt perspektiv mot djur och natur. Ändå medför metoden en förändring

- Phase 1: The individual journey in the exhibitions
- Phase 2: Sharing life stories in pairs
- Phase 3: Collective reflection

PHASE 1: INDIVIDUAL JOURNEY IN THE EXHIBITIONS

The aim of an object life story is to invite people to tell a story about the whole life of an object. The first step is an individual journey in the exhibition (see Figure 1). The journey starts with the encouragement: – Take a walk in the exhibitions. Choose an animal, a piece of nature or a thing to which you are drawn.

Figure 1: Individual journey in the exhibition. Take a walk in the exhibitions. Choose an animal, a piece of nature or a thing to which you are drawn.

Originally, the first phase was articulated as to search for an object you are drawn to, a phrasing used in an earlier development of the method (Schaeffer et al. 2020). The very word object (although in the museum world it also includes animals and elements of nature in

i vem som är subjekt i berättelsen, en möjlig perspektivförskjutning och ett incitament att bry sig och agera. Deltagarna berättar om upplevelsen av ett mindre abstrakt förhållande till föremålets ursprung och livscykel och en nyfikenhet eller en upptäckt av en kunskapslucka. Metoden kan användas tillsammans med besökare på museum för att uppmärksamma icke-människors behov i samverkande och deltagande designprocesser.

Texten går att hitta här

<https://dl.designresearchsociety.org/nordes/nordes2023/exploratorypapers/3/>

include past experiences of being extracted, produced, sold, distributed, found, used, reused, misused, abandoned, or disposed.

The story also included thoughts on the question: –

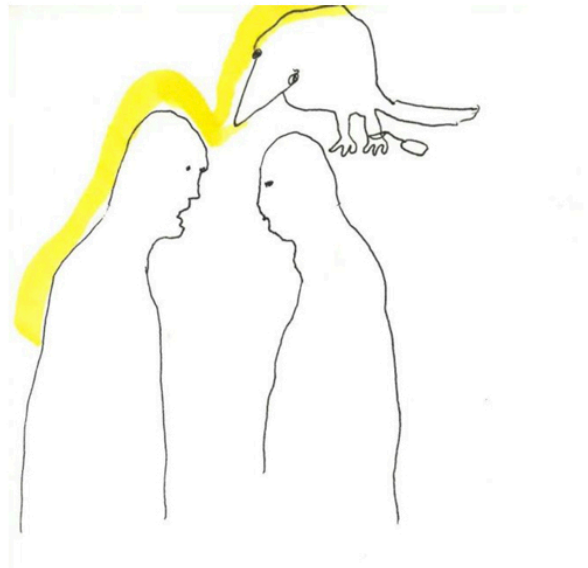

Figure 2. During the first round, B listens carefully while A tell the life story of the chosen part in the exhibition with the I-perspective, from the day it was "born" until today and into the future.

What will happen with me in the future? The stories are not only based on the object's traits like the looks, weight, material, size, or age, but also the feelings and emotions that the objects are associated with and the relations that becomes a part of the story and different endings of the life (see Figure 3). In this part of the

Bild: En sida från forskningsartikeln *Ecocritical experimentation with object theatre at a museum*

Välkommen att hacka! En öppen relation mellan ett museum och ett universitet

På Sveriges museers vårmöte 2023 presenterade Västmanlands läns museum sitt mångåriga samarbete med Mälardalens universitet under rubriken *Välkommen att hacka! En öppen relation mellan ett museum och ett universitet*.

Museum for the future generations

Under 2023 blev museichefen Jennie Schaeffer inbjuden att skriva en artikel till boken som följde upp den internationella museikonferensen ICOM 2022. Artikeln handlade om museer för framtida generationer och läns museets projekt Koldioxidteater.

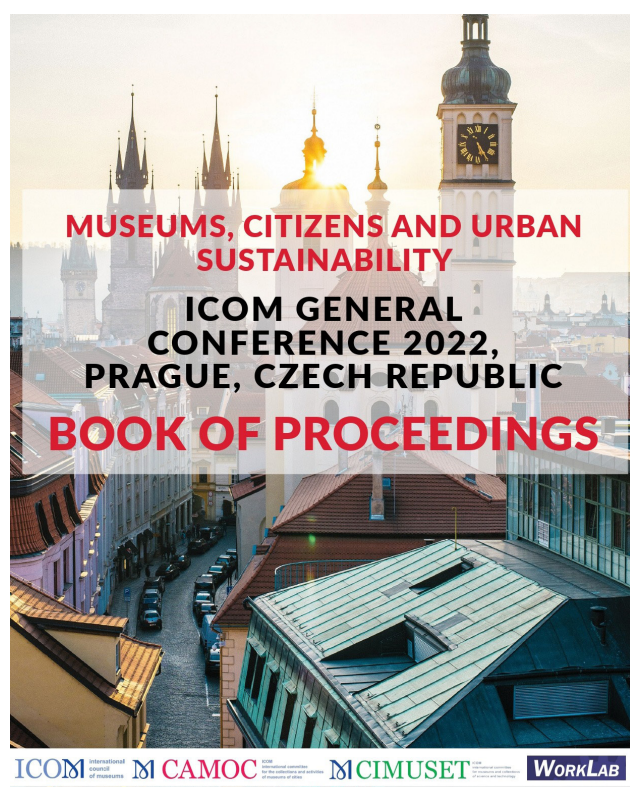

Bild: Omslaget på boken *Museums, citizens and Urban sustainability* Icom General Conference 2022, Prague, Czech Republic Book of proceedings.

Museibesöken 2023 och digitala nyckeltal

Västmanlands läns museum

Kanaler	Digitala nyckeltal
Totalt antal besök på museets webbplats 2023 (sessioner, ej unika besökare)	88 462
Totalt antal besök på museets webbplats 2022 (sessioner, ej unika besökare)	75 001
Totalt antal besök på museets webbplats 2021 (sessioner, ej unika besökare)	74 691
Facebook (Räckvidd) 2023	244 931
Facebook (Interaktion) 2023	17 100
Facebook (Antal följare) 2023	3 355
Instagram (Räckvidd) 2023	18 920
Instagram (Antal följare) 2023	2 327
TikTok (Räckvidd) startat i slutet av 2023	4 317
TikTok (Antal följare) startat i slutet av 2023	7
YouTube (Views) 2023	4 809
YouTube (Antal följare) 2023	106
App (Antal nedladdningar) 2023	229

Västmanlands läns museum - DigitaltMuseum

Kanaler	Digitala nyckeltal
DigitaltMuseum (unika visningar)	129 618
DigitaltMuseum (användare)	44 985
Kringla (antal sessioner)	1 254

Karlskatan 2

Kanaler	Digitala nyckeltal
Totalt antal besök på museets webbplats 2023 (sessioner, ej unika besökare)	16 810
Totalt antal besök på museets webbplats 2022 (sessioner, ej unika besökare)	19 731
Totalt antal besök på museets webbplats 2021 (sessioner, ej unika besökare)	21 053

Ekomuseum Bergslagen

Ekomuseum Bergslagen är ett nätverk av nästan 70 olika platser att besöka, alla på temat industrihistoria. Det handlar om ett 20 mil långt område från Grangärde Finnmark i Dalarna till Mälardalen i Västmanland. De flesta besöksmålen är autentiska och finns på samma plats i landskapet som när de en gång var i bruk. Platserna berättar idag om liv och arbete, teknik och bergsbruk i Bergslagen förr. Det är själva grundtanken med begreppet EKOmuseum. Ordet eko härstammar från det grekiska ordet "oikos" som betyder hushåll, eller helhet.

I Ekomuseum Bergslagen kan du uppleva både stora och små historiska miljöer, allt från världsarvet Engelsbergs bruk och Strömsholms slott. Du kan välja att gå med på guidade visningar eller gå själv, exempelvis på vandringsleden i Finnmarken. Här finns också hyttplatser och besöksgruvor, hembygdsgårdar och museer, bergsmansgårdar, smedjor och brukspatronernas herrgårdar med mat och logi, och mycket mer.

I Ekomuseum Bergslagens stora nätverk ingår ideella föreningar och privata entreprenörer som både äger och driver många av besöksmålen. År 1990 bildades en stiftelse i syfte att i samverkan belysa Bergslagens historia och att utveckla ett nätverk av attraktiva besöksmål.

Stiftarna är kommunerna Ludvika och Smedjebacken i Dalarna, Fagersta, Norberg, Skinnskatteberg, Surahammar och Hallstahammar i Västmanland samt läns museerna i Dalarna och Västmanland. Stiftelsens verksamhetschef från och med januari 2019 är Malin Andersson.

Som stiftare har Västmanlands läns museum ett ansvar i Ekomuseum och läns museichef Jennie Schaeffer har deltagit i styrelse-, och ledningsgruppsarbetet under året. Hennes ersättare i styrelsen har varit antikvarie Anna Blom Allalouf.

Bild: Ekomuseum Bergslagens logotyp.

Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening

Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening arbetar för att sprida kunskap om kulturarvet i Västmanlands län. De är en partipolitiskt och religiöst obunden, ideell förening som fungerar som samarbetsorgan för länets hembygdsföreningar. I Västmanlands län är 49 föreningar anslutna till Hembygdsförbundet. Den äldsta, Sala Hembygds- och Fornminnesförening, startades redan 1912. Hembygdsförbundets uppgift är att främja hembygdskunskap, kulturminnesvård och hembygdsvård.

Förbundet är samarbetsorgan för hembygdsföreningarna i regionen. Förbundet skall stödja föreningarna i sin verksamhet samt genom kurser och konferenser sprida idéer och förmedla kunskap. Förbundet skall tillvarata rörelsens intressen på regional nivå och samarbeta med museer, kulturminnesvårdande organ och andra organisationer.

Tillsammans med Västmanlands läns museum ger förbundet ut en årsbok och tidskriften *Spaning*. Förbundet har även två representanter i samrådsgruppen för Västmanlands läns museum. Samrådsgruppen träffas två gånger per år och hembygdsförbundet har bland annat till uppgift att följa hur Region Västmanland hanterar museets samlingar.

Hembygdsförbundet har sitt kansli på Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2 i Västerås. Förbundet har en heltidsanställd hembygdskonsulent som bemannar kansliet måndag till fredag. Ordförande i förbundet under 2023 var Bengt Wallén.

Länsmuseichefen deltog som ordinarie ledamot i arbetsutskott och styrelse fram till årsmötet 2023, därefter som adjungerad ledamot i styrelsen.

Västmanlands Hembygdsförbund och Fornminnesförening

Bild: Västmanlands Hembygdsförbund och fornminnesförenings logotyp.

Ekonomi

Enheterna Västmanlands läns museum samt Kulturservice 90%	Intäkter 2023 kr
Bidrag/anslag	
Kommunala bidrag	252 642
Regionala bidrag	25 646 197
Statliga bidrag enligt kultursamverkansmodellen	5 032 000
Statliga bidrag (exklusive kultursamverkansbidrag och Arbetsförmedlingen)	411 648
Bidrag från Arbetsförmedlingen	1 576 128
Bidrag från EU	0
Övriga bidrag (icke offentliga bidrag t.ex. forskningsbidrag)	1 491 430
Verksamhetsintäkter	
Intäkter från biljetter, entréavgifter, programverksamhet och visningar	0
Intäkter från sålda/fakturerade scenkonstföreställningar/konserter	0
Intäkter från försäljning (butik, café, restaurang, bildförsäljning m.fl.)	288 587
Intäkter från uppdragsverksamhet (ex ersättning för byggnadsinventeringar m.fl.)	1 680 406
Övriga intäkter (t.ex. medlemsintäkter, uthyrda lokaler m.fl.)	2 550 101
Totala intäkter	38 929 139
	Kostnader 2023 kr
Löpande kostnader	
Personalkostnader (inklusive sociala avgifter och övriga personalrelaterade kostnader)	18 330 197
Lokalkostnader (inklusive driftskostnader)	10 040 428
Andra verksamhetskostnader	9 034 487
Kapitalkostnader	
Avskrivningar fastigheter	0
Finansiella kostnader (räntekostnader samt eventuella reaförluster på finansiella instrument)	60 572
Övriga avskrivningar	1 983 083
Totala kostnader	39 448 767
Resultat	-519 628 *

* Underskott främst beroende av en sent aviserad hyreshöjning.
Kunde kompenseras och täckas av ett överskott inom verksamheten Kultur och Ideell sektor.

Omslagsbilder

Kulturmiljövården ute på inventering i Västerås Foto
Västmanlands läns museum

Kulturmiljövården ute på inventering i Hallstahammar och
Kolbäck Foto Västmanlands läns museum

Verksamhetsberättelse för verksamhetsåret 2023

– en del av Region Västmanland

